

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันสถานการณ์เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมด้านมูลฝอยแห้งกำลังทวีความรุนแรงขึ้นเป็นลำดับ ซึ่งปัญหามูลฝอยถือเป็นปัญหาสำคัญตั้งแต่ระดับท้องถิ่นไปจนถึงระดับประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาปริมาณมูลฝอยแห้งจากแหล่งกำเนิดต่างๆ ที่มีแนวโน้มปริมาณมูลฝอยเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว หากไม่มีการจัดการที่ถูกต้องและเหมาะสมแล้ว ในอนาคตจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิตของมนุษย์ได้ในที่สุด จากการคาดการณ์ปริมาณมูลฝอยที่เกิดขึ้นจากแหล่งชุมชนทั่วประเทศ พบว่าในปี 2543 ประเทศไทยมีปริมาณมูลฝอยเกิดขึ้นทั่วประเทศ 13.9 ล้านตัน หรือ 38,170 ตันต่อวัน (กรมควบคุมมลพิษ, 2544)

มูลฝอยแห้งในความคิดทัศนคติของคนส่วนใหญ่ คือ ของไร้ค่า ไม่มีประโยชน์ ดังนั้น ทางเลือกที่ง่ายที่สุดและสะดวกต่อมนุษย์ คือ การเก็บไปทิ้งถังขยะ ส่วนจะกำจัดอย่างไรนั้นเป็นเรื่องไกลตัวมาก โดยไม่รู้ว่ที่สุดท้ายแล้วนั้นสิ่งที่คิดว่าหมดภาระหน้าที่แต่กลับกลายเป็นเพียงการเริ่มต้นปัญหาที่ใหญ่กว่าในระดับสังคมส่วนรวม นับวันมูลฝอยแห้งก็ยิ่งมากขึ้นเมื่อเทียบกับอัตราการเติบโตอย่างรวดเร็วของจำนวนประชากรกับจำนวนมูลฝอยแห้ง การขยายตัวของเมือง และการพัฒนาอุตสาหกรรมได้ทำให้ทุกสิ่งทุกอย่างเปลี่ยนแปลงไป ปริมาณมูลฝอยแห้งที่แต่ละครัวเรือนผลิตออกมาได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ถึงแม้ว่ามูลฝอยแห้งแต่ละชนิดจะสามารถย่อยสลายได้เองตามธรรมชาติ แต่ระยะเวลาที่ใช้ในการย่อยสลายต้องอาศัยระยะเวลาที่ยาวนานพอสมควร ซึ่งช่วงที่รอการย่อยสลายอาจส่งผลกระทบต่อชุมชนที่อาศัยโดยรอบ และส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมมากมายหลายด้านเป็นอย่างมาก เช่น ปัญหามูลฝอยตกค้าง ปัญหา น้ำชะล้างมูลฝอยซึ่งอาจปนเปื้อนระบบน้ำผิวดินและน้ำใต้ดิน ปัญหาวันและสารพิษจากการเผามูลฝอย ทั้งยังเป็นแหล่งพาหะนำโรค และเป็นเหตุรำคาญไม่น่าดู

นอกจากนี้มูลฝอยแห้งที่ถูกผลิตขึ้นในระยะหลังๆ มักมีส่วนประกอบของวัสดุที่กำจัดได้ยากเพิ่มมากขึ้น เช่น แก้ว กระดาษ พลาสติก โลหะ ยางรถยนต์ อลูมิเนียม โฟม เป็นต้น หากยังไม่มีระบบการจัดการที่เหมาะสมแล้วย่อมเกิดปัญหาความสกปรกต่อบ้านเมือง และส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนได้

ซึ่งการจัดการมูลฝอยแห้งและวัสดุเหลือใช้ในประเทศไทยที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน มีรูปแบบ การจัดการอย่างไม่เป็นระบบและไม่มีประสิทธิภาพ กล่าวคือ เป็นการดำเนินการโดยอิสระไม่มี การควบคุม และการกำหนดระบบดำเนินการอย่างชัดเจน แม้ว่าการจัดการดังกล่าวจะไม่เป็น ระบบ แต่มูลฝอยแห้งบางประเภทได้ถูกคัดแยกออกจากมูลฝอยทั่วไป จะเห็นได้จากสถานการณ์ การจัดการมูลฝอยของประเทศที่มีการคัดแยกมูลฝอยรีไซเคิล หรือมูลฝอยที่ยังใช้ได้เพื่อนำกลับมา ใช้ประโยชน์ใหม่ในปริมาณที่เพิ่มขึ้นทุกปี ตั้งแต่ปี 2539 – 2543 ตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงปริมาณมูลฝอยที่เกิดขึ้นและปริมาณมูลฝอยที่มีการคัดแยก เพื่อนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ ระหว่าง ปี 2539 – 2543

ปริมาณมูลฝอย (หน่วย : ล้านตัน)	ปี				
	2539	2540	2541	2542	2543
ทั่วประเทศ	13.14	13.54	13.59	13.83	13.90
การคัดแยกเพื่อนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่	1.40	1.50	1.60	1.80	2.00
ร้อยละของการนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่	10.70	11.10	11.80	13.00	14.39

ที่มา : สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม, 2543

ประเทศไทยในปัจจุบันปริมาณมูลฝอยแห้งมีแนวโน้มจะเพิ่มสูงขึ้นทุกปี โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหามูลฝอยแห้งจากแหล่งกำเนิดต่างๆ จากรายงานของกรมควบคุมมลพิษพบว่า ในปี 2540 มีปริมาณมูลฝอยแห้งที่ยังคงคุณภาพสูงถึง 6.1 ล้านตัน โดยมูลฝอยแห้งที่ยังคงคุณภาพที่ สามารถคัดแยกได้เป็นจำนวนมาก 3 อันดับแรก คือ พลาสติก กระดาษ และแก้ว ซึ่งของเสีย เหล่านี้สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ หรือ เป็นการนำมาใช้ซ้ำหลาย ๆ ครั้งก่อนที่จะทิ้งเป็นมูลฝอย (กรมควบคุมมลพิษ, 2542) เช่น การนำถุงพลาสติกที่ใช้แล้วมาใช้ใส่ของอีกครั้ง หรือ กระดาษ หนังสือพิมพ์มาใช้ห่อของ หรือ การนำกระดาษที่พิมพ์ 1 หน้าไปแล้วนำกลับมาใช้อีกหน้าได้ ขวดแก้ว หรือขวดพลาสติกใช้แล้วนำมาใช้ซ้ำเป็นต้น ซึ่งเป็นการช่วยลดปริมาณมูลฝอยแห้งที่ต้องนำไป กำจัด และยังเป็นผลดีต่อเศรษฐกิจและสังคมอีกด้วย อีกทั้งช่วยลดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

สำหรับจังหวัดลำปาง เป็นชุมชนเมืองขนาดใหญ่ มีการลงทุนทางพาณิชยกรรม และ อุตสาหกรรม เป็นที่ตั้งศูนย์กลางการคมนาคมทางหลวงในภาคเหนือตอนบน จากการที่เป็นเมือง ที่มีศักยภาพสูงจึงมีประชาชนเพิ่มมากขึ้น เป็นเหตุให้คุณภาพสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงและเป็น

ปัญหาทำให้ชุมชนเมืองเสื่อมโทรมลง โดยปัญหาด้านมูลฝอยในปัจจุบันอันเนื่องมาจากปริมาณมูลฝอยที่ต้องรับภาระในการเก็บรวบรวมขนส่ง และการกำจัดมูลฝอยที่เกิดจากแหล่งกำเนิดต่างๆ ได้แก่ ชุมชนแหล่งที่อยู่อาศัย สถานที่ราชการและสถาบันการศึกษา โรงงานอุตสาหกรรม ตลาดสด โรงแรม และภัตตาคารร้านอาหาร เป็นเหตุให้เกิดมูลฝอยที่ต้องจัดเก็บเป็นปริมาณวันละประมาณ 60 ตัน โดยวิธีการกำจัดมูลฝอยในปัจจุบัน เทศบาลนครลำปางจะใช้วิธีเทกองบนพื้นและกลบด้วยดินในพื้นที่ของเอกชน ที่บ้านห้วยหลอ ต.ชมพู อ.เมือง จ.ลำปาง ซึ่งเป็นการกำจัดที่ไม่ถูกสุขลักษณะตามหลักสุขาภิบาล และพื้นที่จะเต็มในเวลาอีก 2 ปี (เทศบาลนครลำปาง, 2541)

โดยปริมาณมูลฝอยในเขตเทศบาล และอัตราการทิ้งมูลฝอยจากชุมชนพบว่า ปัจจุบัน ณ เดือนมกราคม 2548 มีปริมาณมูลฝอยที่ทางเทศบาลนครลำปาง สามารถจัดเก็บได้มีปริมาณมูลฝอยเฉลี่ย = 115 ตัน/วัน หรือคิดเป็นอัตราการทิ้งมูลฝอยต่อคนต่อวันได้เท่า 1.73 กก./คน/วัน ซึ่งมีปริมาณมูลฝอยเทียบเท่าสูงกว่าปี 2547 ประมาณ 12 ตัน/วัน โดยปริมาณมูลฝอยที่สามารถจัดเก็บได้แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงปริมาณมูลฝอย (กก./วัน) และอัตราการทิ้งมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลนครลำปาง เดือน มกราคม 2548

วันที่เก็บตัวอย่าง	จำนวนเที่ยวการเก็บขน (เที่ยว)	ปริมาณมูลฝอยรวม (กก./วัน)	อัตราการทิ้งจากชุมชน (กก./คน/วัน)
1 มกราคม 48	33	118,930	1.78
5 มกราคม 48	33	118,740	1.78
10 มกราคม 48	33	119,200	1.79
15 มกราคม 48	31	112,680	1.69
20 มกราคม 48	32	112,540	1.69
25 มกราคม 48	32	112,480	1.69
30 มกราคม 48	32	111,440	1.67
1 – 31 มกราคม 48		3,565,200	1.73
ค่าเฉลี่ยรวม		115,006.45	

ที่มา : กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เทศบาลนครลำปาง (จำนวนประชากรในเขตเทศบาลนครลำปาง ณ เดือนธันวาคม 2547 จำนวน 66,652 คน)

โดยจำแนกองค์ประกอบของมูลฝอยที่เก็บได้ ดังตารางที่ 3 แสดงองค์ประกอบของมูลฝอย (ร้อยละน้ำหนัก)ต่อไปนี้

ตารางที่ 3 แสดงองค์ประกอบของมูลฝอย (ร้อยละน้ำหนัก)

องค์ประกอบ	ร้อยละองค์ประกอบมูลฝอย		
	ชุมชน	ตลาดอัสวิน	ตลาดหลักเมือง
1. พลาสติก	32.89	12.46	11.91
2. แก้ว	14.04	2.36	3.97
3. กระดาษ	10.53	8.08	19.85
4. มูลฝอย อื่น ๆ	9.78	3.70	3.97
5. เศษอาหาร	7.89	60.61	37.05
6. ผ้า	7.89	2.02	1.36
7. ไม้	5.70	6.73	17.86
8. โลหะ	5.70	2.36	2.65
9. เศษหนัง	3.64	0.00	0.00
10. ยาง	1.93	1.68	1.39
11. ไม้อัด	0.00	0.00	0.00
12. หญ้า ใบไม้	0.00	0.00	0.00

ที่มา : กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เทศบาลนครลำปาง

จากตาราง 3 ที่แสดงถึงลักษณะทางกายภาพของมูลฝอย จะเห็นได้ว่า องค์ประกอบหลักของตัวอย่างมูลฝอยจากชุมชนใน 3 อันดับแรก คือ พลาสติก แก้ว และกระดาษ ตามลำดับ ซึ่งทั้ง 3 เป็นมูลฝอยแห้งที่สามารถนำกลับมาใช้ซ้ำได้

การคาดการณ์ปริมาณมูลฝอยในอนาคตของเทศบาลนครลำปาง และชุมชนต่างๆ จากจำนวนประชากรในปี พ.ศ.2540 – 2560 ของเทศบาลนครลำปาง ได้มีการทำการประเมินปริมาณมูลฝอยในอนาคตของชุมชนต่างๆ (ปี 2540-2560) โดยให้หลักเกณฑ์การคิดคำนวณของกระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม โดยกำหนดให้การทิ้งมูลฝอยของเทศบาลนครลำปางมีค่าอัตราการทิ้งมูลฝอยอยู่ในช่วง 0.85 – 1.17 กก./คน/วัน

จากการคาดการณ์ โดยประมาณ ปี 2550-2560 เทศบาลนครลำปางจะมีปริมาณมูลฝอยที่ต้องกำจัดเท่ากับ 87 และ 116 ตัน/วัน ตามลำดับ การคาดการณ์อัตราการทิ้งมูลฝอยในอนาคตของเทศบาลนครลำปางในปีต่างๆ นับว่ามีความสำคัญต่อการประเมินประสิทธิภาพของระบบและกำหนดเป้าหมายในการจัดเก็บมูลฝอย และเมื่อพบว่าอัตราการทิ้งมูลฝอยที่เกิดขึ้นจริงมีค่ามากกว่าที่ประมาณการไว้ ทางเทศบาลนครลำปาง และหน่วยงานที่รับผิดชอบจะต้องการแนวทางการลดการทิ้งมูลฝอยของประชาชนลง เช่น มีการลดปริมาณมูลฝอยของตลาด , โรงเรียน , สถานที่ราชการ และส่งเสริมกิจกรรมการคัดแยกมูลฝอยของประชาชนในพื้นที่ เป็นต้น

ประชาชนในจังหวัดลำปางมีกระแสการตื่นตัวในเรื่องของสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาเรื่องของมูลฝอย ได้มีองค์กร หน่วยงานรัฐบาล หน่วยงานเอกชน ชมรมต่างๆ รวมถึงโรงเรียนสถาบันการศึกษาต่างๆ มากมายที่กระตุ้นชักจูงแนะนำให้ประชาชน นักเรียนหันมาให้ความสนใจด้านสิ่งแวดล้อม ได้มีการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจแก่ประชาชน นักเรียน อย่างเข้มแข็งตลอดเวลา เช่น มีการรณรงค์รักษาสิ่งแวดล้อม มีการจัดนิทรรศการงานวันสิ่งแวดล้อมโลก การร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม หรือปัญหามูลฝอย เช่น การลด เลิกการใช้โฟมในงานประเพณีลอยกระทง การรณรงค์เลิกใช้วัสดุโฟมในการทำพวงหรีดงานศพ โดยหันมาใช้วัสดุธรรมชาติ ผ้า และอื่นๆ ที่สามารถย่อยสลายได้ง่ายแทน หรือมีการนำมูลฝอยที่ยังคงสภาพและไม่สามารถย่อยสลายได้หรือย่อยสลายได้ยากนำกลับมาใช้ประโยชน์อีกครั้ง นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมรณรงค์รักษาความสะอาดเมืองลำปาง และอื่นๆ เป็นต้น

กิจกรรมเหล่านี้ น่าจะเป็นสิ่งกระตุ้นเตือนให้ประชาชนในเขตเทศบาลนครลำปางเกิดความตระหนักได้ไม่มากนักน้อย ซึ่งปัญหาเรื่องมูลฝอยเป็นปัญหาที่น่าจะเร่งแก้ไข เพราะปริมาณมูลฝอยในชุมชนที่แต่ละคนมีส่วนในการผลิตมูลฝอยประเภทต่างๆ ปัจจุบันได้มีการร่วมมือของประชาชนตามชุมชนต่างๆ ในเขตเทศบาลนครลำปาง โดยช่วยกันลดปริมาณมูลฝอย และมีการคัดแยกมูลฝอยด้วยวิธีการต่างๆ บางส่วนมีการนำมูลฝอยแห้งกลับมาใช้ใหม่ หรือใช้ซ้ำหลายๆ ครั้ง และมีส่วนที่พยายามลดปริมาณการผลิตมูลฝอยให้น้อยลง เพื่อให้เกิดผลดีกับสังคมและตนเอง

โดยงานวิจัยที่ผ่านมา มีการศึกษาในประเด็นต่างๆ ที่ต่างกันไป เช่น งานวิจัยของจำเนียรทองกระสัน (2542) เรื่อง การประยุกต์ใช้หลักการ 5 Rs ในการลดปริมาณขยะของประชาชนในเขตเทศบาลนครลำปาง ศึกษาถึงการลดปริมาณขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลนครลำปาง ซึ่งงานวิจัยนี้ได้เน้นในเรื่องของความรู้ ความเข้าใจในการลดปริมาณขยะมูลฝอย งานวิจัยของสันต์สุดา พรหมไชย (2543) เรื่อง การคัดแยกมูลฝอยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนปรินส์รอยแยลสวิทยาลัย จังหวัดเชียงใหม่ ศึกษาถึง พฤติกรรมการคัดแยกมูลฝอย

โดยงานวิจัยนี้ได้เน้นในเรื่องของปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการคัดแยกมูลฝอย และการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการคัดแยกมูลฝอย งานวิจัยของวิชัย ลักษณะรุจิ (2541) เรื่อง การจัดการขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมของครัวเรือน กรณีชุมชนบ้านหลวย เทศบาลเมืองลำพูน ศึกษาถึงวิธีการในการจัดการขยะมูลฝอยและบทบาทของผู้นำกับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย โดยงานวิจัยนี้ได้เน้นในเรื่องการมีส่วนร่วมและทัศนคติ ในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน งานวิจัยของนริศ ไควสุภัทร (2540) เรื่อง การยอมรับแนวทางการลดปริมาณมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองปทุมธานี โดยการคัดแยกประเภทมูลฝอย เพื่อแปรรูปนำกลับมาใช้ประโยชน์ ได้ศึกษาถึงวิธีการยอมรับแนวทางในการลดปริมาณขยะโดยการคัดแยกเพื่อแปรรูปนำกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) โดยงานวิจัยนี้ได้เน้นในเรื่องของปัจจัยที่มีผลต่อการคัดแยกขยะเพื่อการแปรรูปนำกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) โดยต้องผ่านกระบวนการเทคโนโลยี ซึ่งในประชาชนทั่วไปไม่สามารถที่จะทำได้เพราะอาจไม่มีอุปกรณ์เครื่องมือ ทำให้ไม่ทราบถึงพฤติกรรมการนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ได้

เพื่อให้ได้ประเด็นด้านอื่นๆ เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยที่ครอบคลุมเพิ่มขึ้น การศึกษาครั้งนี้จะมุ่งเน้นในประเด็นของการนำมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ได้อีกในรูปแบบต่างๆ ได้แก่ การนำมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์คงตามวัตถุประสงค์เดิม การนำมูลฝอยกลับมาใช้โดยเปลี่ยนวัตถุประสงค์ในการใช้ประโยชน์ด้านอื่น และการนำมูลฝอยไปประยุกต์ใช้กับสิ่งของอื่นๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์ด้านอื่นที่ไม่คงสภาพเดิมให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ด้วยเหตุนี้ผู้ศึกษาจึงได้สนใจในการศึกษาว่าประชาชนมีความตระหนักในเรื่องการนำมูลฝอยแห้งกลับมาใช้ซ้ำ (Reuse) มากน้อยเพียงใด และประชาชนมีพฤติกรรมการนำมูลฝอยแห้งกลับมาใช้ซ้ำอย่างไร อีกทั้งยังศึกษาถึงความสัมพันธ์ความตระหนักมีผลต่อพฤติกรรมการนำมูลฝอยแห้งกลับมาใช้ซ้ำอย่างไร

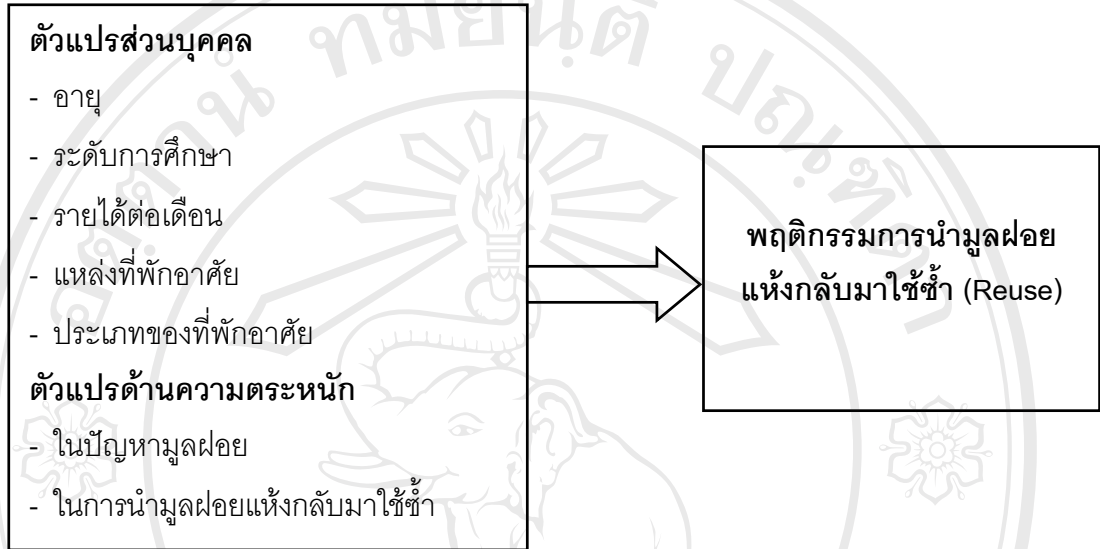
วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาความตระหนักในปัญหามูลฝอย และการนำมูลฝอยแห้งกลับมาใช้ซ้ำของประชาชน
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการนำมูลฝอยแห้งกลับมาใช้ซ้ำของประชาชน
3. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการนำมูลฝอยแห้งกลับมาใช้ซ้ำระหว่างประชาชนที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน
4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ความตระหนักกับพฤติกรรมการนำมูลฝอยแห้งกลับมาใช้ซ้ำของประชาชน

กรอบแนวความคิด

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

สมมุติฐานการวิจัยในการศึกษา

จากการศึกษาเอกสารและกรอบแนวคิด ทำให้สามารถกำหนดสมมุติฐานการวิจัยได้ดังนี้

1. ประชาชนที่มีอายุแตกต่างกันจะมีพฤติกรรมกรรมการนำมูลฝอยแห้งกลับมาใช้ซ้ำแตกต่างกัน
2. ประชาชนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันจะมีพฤติกรรมกรรมการนำมูลฝอยแห้งกลับมาใช้ซ้ำแตกต่างกัน
3. ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนแตกต่างกันจะมีพฤติกรรมกรรมการนำมูลฝอยแห้งกลับมาใช้ซ้ำแตกต่างกัน
4. ประชาชนที่มีแหล่งที่อยู่อาศัยแตกต่างกันจะมีพฤติกรรมกรรมการนำมูลฝอยแห้งกลับมาใช้ซ้ำแตกต่างกัน
5. ประชาชนที่มีประเภทของที่พักอาศัยแตกต่างกันจะมีพฤติกรรมกรรมการนำมูลฝอยแห้งกลับมาใช้ซ้ำแตกต่างกัน
6. ความตระหนักในปัญหามูลฝอยมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรรมการนำมูลฝอยแห้งกลับมาใช้ซ้ำของประชาชน

7. ความตระหนักในการนำมูลฝอยแห้งกลับมาใช้ซ้ำมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการนำมูลฝอยแห้งกลับมาใช้ซ้ำของประชาชน

จากการตั้งสมมติฐานดังกล่าว ปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน แหล่งที่อยู่อาศัย และประเภทที่พักอาศัย ที่ต่างกันจะส่งผลต่อพฤติกรรมการนำมูลฝอยแห้งกลับมาใช้ซ้ำแตกต่างกัน เนื่องจากประชาชนที่มีอายุมากกว่าย่อมมีความคิดจิตสำนึกในการช่วยรักษาสิ่งแวดล้อม และอาจจะมีวิธีการนำมูลฝอยแห้งกลับมาใช้ซ้ำได้มากกว่าประชาชนที่มีอายุน้อย ขณะเดียวกัน ประชาชนที่มีอายุน้อยกว่ามีความคิดสร้างสรรค์ในการคิดหาผลประโยชน์จากการนำมูลฝอยแห้งกลับมาใช้ซ้ำได้ดีกว่าประชาชนที่มีอายุมากกว่า

ประชาชนที่มีระดับการศึกษาที่สูงอาจจะมีพฤติกรรมการนำมูลฝอยแห้งกลับมาใช้ซ้ำจากประสบการณ์หรือภูมิปัญญาอย่างเหมาะสมมากกว่าประชาชนที่มีระดับการศึกษาที่ต่ำกว่า ขณะเดียวกัน ประชาชนที่มีระดับการศึกษาที่ต่ำกว่าอาจจะทำให้เกิดความสนใจและมีความตระหนักถึงผลกระทบจากมูลฝอย ซึ่งนำไปสู่พฤติกรรมการนำมูลฝอยแห้งกลับมาใช้ซ้ำได้

ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนน้อยอาจจะมีพฤติกรรมการนำมูลฝอยแห้งกลับมาใช้ซ้ำได้มากกว่า เพราะจากเศรษฐกิจที่ตกต่ำต้องช่วยกันประหยัดค่าใช้จ่ายอาจมีการนำมูลฝอยแห้งมาประดิษฐ์เป็นของใช้ส่วนตัวแทนการซื้อใหม่ที่อาจมีราคาแพงกว่า ขณะเดียวกัน ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนน้อยกว่าอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดปริมาณมูลฝอยมากกว่าชนที่มีรายได้ต่อเดือนมากกว่า เพราะอาจคิดว่าการนำมูลฝอยแห้งกลับมาใช้ซ้ำเป็นเรื่องของความพร้อมและความต้องการของแต่ละบุคคล

ประชาชนที่มีแหล่งที่อยู่อาศัยแตกต่างกันอาจจะมีพฤติกรรมการนำมูลฝอยแห้งกลับมาใช้ซ้ำได้แตกต่างกัน จากการศึกษาของ จำเนียร ทองกระสัน (2542) ศึกษาเรื่องการประยุกต์ใช้หลักการ 5 R_s ในการลดปริมาณมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองลำปาง พบว่า ประชาชนที่มีแหล่งที่อยู่อาศัยแตกต่างกัน มีค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมการประยุกต์ใช้หลักการ 5 R_s แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งผู้วิจัยคิดว่าแหล่งที่อยู่อาศัยที่ต่างกันอาจจะมีผลต่อพฤติกรรมการนำมูลฝอยแห้งกลับมาใช้ซ้ำ เนื่องมาจากการได้มีโอกาสในการรับรู้ปัญหามูลฝอยจากแหล่งสื่อต่างๆ ที่ต่างกัน หรือรับรู้จากสภาพปัจจุบันของสิ่งแวดล้อมที่อยู่ต่างกัน

ประชาชนที่มีประเภทที่พักอาศัยแตกต่างกันอาจจะมีพฤติกรรมการนำมูลฝอยแห้งกลับมาใช้ซ้ำได้แตกต่างกัน จากการศึกษาของ S.A. Chung and C.S. Poon (1994) ได้ศึกษาในเรื่องทัศนคติของประชาชนชาวฮ่องกงเกี่ยวกับการนำขยะกลับมาใช้ซ้ำ และการทำให้เกิดของเสียน้อยที่สุดจากบ้านเรือน พบว่า คนฮ่องกงส่วนใหญ่อาศัยอยู่บนอาคารสูง ได้ให้ข้อคิดเห็นว่าการจัดวางขยะหมุนเวียนและขยะทั่วไปไว้หน้าประตูบ้านเป็นวิธีที่สะดวกกว่าการรวบรวมขยะหมุนเวียนไปส่ง

ที่จัดรับขยะหมุนเวียนที่รัฐบาลได้จัดไว้ แม้จะอยู่ในบริเวณที่ไม่ไกลนัก และผู้ที่อาศัยในบ้านจัดสรรของทางราชการส่วนใหญ่นิยมจ่ายเงินเพิ่ม 1-5 –15 % สำหรับผลิตภัณฑ์ที่ช่วยรักษาสิ่งแวดล้อมและงานวิจัยของ นกตล สิ้นไพศาลสมบูรณ์ (2540) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาศาภาพการจับเก็บมูลฝอย และแนวทางการจัดการที่เหมาะสม เทศบาลเมืองพิษณุโลก พบว่า ความแตกต่างกันของลักษณะที่พักอาศัยมีผลต่อความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมการเก็บ และการกำจัดมูลฝอยที่ต่างกัน ซึ่งผู้วิจัยคิดว่าประเภทที่พักอาศัยที่ต่างกันอาจจะมีผลต่อพฤติกรรมการนำมูลฝอยแห้งมาใช้ว่าแตกต่างกันได้ ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมและความเป็นอยู่พื้นที่ใช้สอยและการได้รับผลกระทบจากปัญหามูลฝอยของแต่ละบุคคล

ขอบเขตในการศึกษา

ขอบเขตพื้นที่ศึกษา พื้นที่ในการดำเนินการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นพื้นที่ครอบคลุมเขตพื้นที่ในเขตเทศบาลนครลำปาง อ.เมือง จ.ลำปาง มีพื้นที่ 22.17 ตารางกิโลเมตร มีพื้นที่ในการปกครอง 8 ตำบล คือ ต.เวียงเหนือ ต.สบตุ๋ย ต.สวนดอก ต.หัวเวียง ต.พิชัย ต.พระบาท ต.ชมพู ต.บ่อแฮ้ว

ขอบเขตของเนื้อหา มุ่งศึกษาความตระหนักในปัญหามูลฝอย ความตระหนักการนำมูลฝอยแห้งกลับมาใช้ซ้ำของประชาชน และพฤติกรรมการนำมูลฝอยแห้งกลับมาใช้ซ้ำของประชาชนในเขตเทศบาลนครลำปางมากน้อยเพียงใด ตลอดจนจะทำการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างความตระหนักกับพฤติกรรมการนำมูลฝอยแห้งกลับมาใช้ซ้ำของประชาชน เพื่อใช้เป็นแนวทางนำไปสู่การปฏิบัติต่อไป

นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการศึกษา

อายุ หมายถึง จำนวนปี อายุของประชาชนผู้ให้ข้อมูล นับตามวัน เดือน ปีเกิด ตามกฎหมาย โดยกำหนดช่วงอายุได้เป็น 5 ระดับ คือ ระหว่าง น้อยกว่า 25 ปี / 26 – 35 ปี / 36 – 45 ปี / 46 – 55 ปี และ 56 ปีขึ้นไป

ระดับการศึกษา หมายถึง ระดับสถานภาพทางการศึกษาหรือคุณวุฒิทางการศึกษาสูงสุดของประชาชนที่ผ่านการศึกษิตตามหลักสูตรที่รับรองโดยกระทรวงศึกษาธิการ หรือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา โดยกำหนดช่วงของระดับการศึกษา เป็น 5 ระดับ คือ ประถมศึกษา / มัธยมศึกษา / ประกาศนียบัตร / ปริญญาตรี และ สูงกว่าปริญญาตรี

รายได้ต่อเดือน หมายถึง จำนวนรายได้ตีค่าเป็นจำนวนเงิน เช่น เป็นเงินบาทเฉลี่ย ต่อเดือนในครัวเรือนของผู้ให้ข้อมูล โดยกำหนดช่วงของรายได้เป็น 5 ระดับ คือ 0 – 5,000 / 5,001 – 10,000 / 10,001 – 15,000 / 15,001 – 20,000 และ มากกว่า 20,000

แหล่งที่พักอาศัย หมายถึง ลักษณะของชุมชนที่อาศัย สภาพแวดล้อมที่อยู่รอบๆ ที่พักอาศัยของประชาชนผู้ให้ข้อมูล โดยจำแนกเป็น ย่านพาณิชยกรรม / ย่านพักอาศัย / ย่านอุตสาหกรรม ย่านเกษตรกรรม และ อื่นๆ

ประเภทของที่พักอาศัย หมายถึง ลักษณะของตัวที่พักอาศัยว่าเป็นแบบ ตึก อาคาร หรือ ห้องชุด บ้านเช่า มีพื้นที่บริเวณในการใช้สอยได้ โดยกำหนดประเภท คือ บ้านเดี่ยว / ทาวน์เฮาส์ / ห้องเช่า และ อื่นๆ

มูลฝอยแห้ง หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นจากการใช้ทรัพยากรทั้งทางตรงและทางอ้อม อาจมีสถานะเป็นของแข็ง ของเหลว ก๊าซ เศษสิ่งที่ทิ้งแล้ว หรือสิ่งเหลือจากการใช้ประโยชน์สิ่งที่ไม่ต้องการใช้ และสามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ได้อีกในรูปแบบต่าง ๆ

ความตระหนักในปัญหามูลฝอย หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ มีความรัก ความห่วงใย มีความวิตกกังวล มีความห่วงใย ในเรื่องปัญหามูลฝอยที่มีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ ประโยชน์ต่อตนเอง และสังคมส่วนรวม

ความตระหนักในการนำมูลฝอยแห้งกลับมาใช้ซ้ำ หมายถึง ระดับความรู้ที่สังเกตเห็นคุณค่าหรือเห็นความสำคัญเกี่ยวกับการนำมูลฝอยแห้งกลับมาใช้ซ้ำ ได้แก่ การนำมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์คงตามวัตถุประสงค์เดิม การนำมูลฝอยกลับมาใช้โดยเปลี่ยนวัตถุประสงค์ในการใช้ประโยชน์ด้านอื่น และการนำมูลฝอยไปประยุกต์ใช้กับสิ่งของอื่นๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์ด้านอื่นที่ไม่คงสภาพเดิม อีกทั้งยังเป็นการลดปริมาณมูลฝอยอย่างชาญฉลาด และเป็นการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและเพื่อรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

การนำมูลฝอยแห้งกลับมาใช้ซ้ำ หมายถึง การนำสิ่งของบางประเภทหรือของเสียที่ยังคงคุณภาพและสามารถคัดแยกได้ เช่น แก้ว กระดาษ พลาสติก โลหะ ยางรถยนต์ อลูมิเนียม เป็นต้น นำกลับมาใช้ประโยชน์ได้อีกในรูปแบบต่างๆ ได้แก่ การนำมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์คงตามวัตถุประสงค์เดิม การนำมูลฝอยกลับมาใช้โดยเปลี่ยนวัตถุประสงค์ในการใช้ประโยชน์ด้านอื่น และการนำมูลฝอยไปประยุกต์ใช้กับสิ่งของอื่นๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์ด้านอื่นที่ไม่คงสภาพเดิมเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

พฤติกรรมกรรมการนำมูลฝอยแห้งกลับมาใช้ประโยชน์คงตามวัตถุประสงค์เดิม หมายถึง ความถี่การกระทำกิจกรรมต่างๆหรือการปฏิบัติในการนำมูลฝอยแห้งกลับมาใช้ซ้ำ โดยที่ไม่เปลี่ยนวัตถุประสงค์ของการใช้งาน เช่น การกรอกน้ำใส่ขวดน้ำเดิมแทนการซื้อใหม่ หรือ การนำกระดาษที่ใช้แล้วมาพิมพ์หรือเขียนอีกด้าน เป็นต้น เพื่อไม่ให้เกิดปัญหากระทบต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อม

พฤติกรรมกรรมการนำมูลฝอยแห้งกลับมาใช้โดยเปลี่ยนวัตถุประสงค์ในการใช้ประโยชน์ด้านอื่น หมายถึง ความถี่การกระทำกิจกรรมต่างๆหรือการปฏิบัติในการนำมูลฝอยแห้งกลับมาใช้ซ้ำ โดยมีการเปลี่ยนวัตถุประสงค์ของการใช้งานไปในด้านอื่นๆ เช่น ขวดน้ำเก่านำมาเป็นแจกันดอกไม้ หรือ ใส่ของใช้ส่วนตัว หรือ นำกล่องกระดาษมาตัดแปลงเป็นที่ทิ้งมูลฝอยแห้ง หรือ ใส่ของใช้ส่วนตัว เป็นต้น เพื่อไม่ให้เกิดปัญหากระทบต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อม

พฤติกรรมกรรมการนำมูลฝอยแห้งกลับมาใช้ร่วมกับสิ่งของอื่นๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์ด้านอื่นที่ไม่คงสภาพเดิม หมายถึง ความถี่การกระทำกิจกรรมต่างๆหรือการปฏิบัติในการนำมูลฝอยแห้งกลับมาใช้ซ้ำ โดยมีการนำวัสดุอื่นมาประยุกต์ใช้ร่วมกัน เพื่อเปลี่ยนวัตถุประสงค์ของการใช้งานไปในด้านอื่นๆ เช่น นำเศษผ้ามาตัดแปลงเป็นของใช้ภายในบ้าน หรือ นำขวดพลาสติกมาประดิษฐ์เป็นงานฝีมือ เป็นต้น เพื่อไม่ให้เกิดปัญหากระทบต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อม